

Metafizik: Lambda Kitabı, 9^a

ARISTOTELES

Çeviren

İLYAS ALTUNER^b

Öz: Felsefe tarihinin belki de en önemli eseri olan *Metafizik* toplamda on dört kitaptan oluşmaktadır. Bu kitapların bir kısmı metafizik biliminin problemlerini ele alırken, bir kısmı ise bu problemlerin çözümünü vermektedir. Lambda Kitabını bu eserin en önemli kitabı kılan şey, onun varlığın temel tözünü yani ‘Hareketsiz İlk Hareket Ettirici’yi anlatmasıdır. Bu nedenle Lambda Kitabı, eskiden beri değerli görülüp üzerinde çokça çalışma yapılmış bir kitaptır. Hem Grekçe hem de Arapça şerhleri yapılmış olan bu kitabın Arapça çevirileri İslâm dünyasında fazla rağbet görmüştür. Biz de, Arapça *Metafizik* çevirilerini, özellikle Lambda Kitabının çevirisini ele almayı düşündük. Okuyacağınız çeviri, Lambda Kitabının dokuzuncu bölümünden ibarettir. Bu bölümde Aristoteles, Tanrısal aklın mahiyetine ilişkin güçlükleri tartışır ve akıl, düşünme edimi ve düşünmenin nesnesinin aynı şeyler olduğunu kanıtlamaya çalışır.

Anahtar Kelimeler: Aristoteles, *Metafizik*, Lambda Kitabı, Tanrısal akıl, düşünme edimi, düşünmenin nesnesi.

^a Bu çeviri, ‘Entelekyâ Mantık-Metafizik Okulu’ adı altında yürütülen çalışmalardan bir kesittir. Çevirinin yapıldığı kaynak için bkz. Aristoteles, “El-Makâletu’l-Mersûm Aleyhâ Harfu’l-Lâm min Makâlât Mâ Ba’de’t-Tabîa”, (Ar. çev. Ebû Bişr Mattâ ibn Yûnus), İbn Rüşd, *Tefsîr Mâ Ba’de’t-Tabîa: Grand Commentaire de la Métaphysique*, ed. Maurice Bouyges, Beyrut: Dâru’l-Maşrîk, 1986, Bibliotheca Arabica Scholasticorum (Série Arabe, Tome VII), III, 1691-3, T.51, A.9, 1074b15-1075a10.

^b Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü
altuneril@yahoo.com

Metaphysics: The Book Lambda, 9^c

ARISTOTLE

Translated by

İLYAS ALTUNER

Abstract: Metaphysics which is the probably most important work in the history of philosophy composes of fourteen books. While some of these books deal with the problems of metaphysics, some finds the solution of these problems. What makes the Book Lambda most important book of this work is to mention the fundamental substance of being or 'Unmoved Prime Mover'. Therefore, the Book Lambda is that which has been treasured and studied on it much more. Arabic translations of this book made both Greek and Arabic commentaries have found much favor in Islamic world. We thought to handle Arabic *Metaphysics* translations, especially of the Book Lambda. The translation that you will read consists of ninth section of the Book Lambda. In this section, Aristotle argues certain difficulties concerning the essence of divine intellect, and he tries to prove that intellect, act of thought and object of thought are the same.

Keywords: Aristotle, Metaphysics, the Book Lambda, divine intellect, act of thought, object of thought.

---

^c This translation is a section of studies which were performed under the title of 'Entelekyia School of Logico-Metaphysics'.

ENTELEKYA

ARISTOTELES

LAMBDA KİTABI

METAFİZİK 12. KİTAP

© entelekyia

أرسطوطاليس

المقالة المرسوم عليها حرفه اللام

من مقالات ما بعد الطبيعة

انتليخيا

1074b15-25 Akıl hakkında birtakım güçlükler var. Çünkü o, fenomenlerin en Tanrısal olanı kabul edilir. Nasıl bu şekilde olduğu konusunda ise bazı zorluklar var. Çünkü eğer hiçbir şey düşünmüyorsa, onu yüce kılan nedir? Bu durumda o, uyuyan birine ait bir şey gibi olur. Eğer [bir şeyi] düşünüyorsa, ama bunu bir başka belirleyen varsa, o zaman onun tözü düşünme edimi değil de imkânıdır. Öyleyse o, en üstün töz olamaz, çünkü onun yüce oluşu düşünüyor olması dolayısıyladır. Yine onun tözü akıl ya da düşünme ise, o zaman, ya kendini ya da başka bir şeyi düşünüyor. Eğer başka bir şeyi düşünüyorsa, hep aynı şeyi mi yoksa farklı bir şeyi mi düşünüyor? Eğer farklı bir şeyi düşünüyorsa, hep aynı şeyi mi yoksa başka [başka] şeyi mi düşünüyor? Güzel olanı düşünmekle rastgele bir şeyi düşünmek arasında hiç mi fark yok? Ya da başka şeyleri düşünmesi imkânsız mı?

1074b25-35 Böylece açıktır ki, en Tanrısal ve en yüce olanı düşünür; değişmez, çünkü değişim kötü olana doğrudur ve böyle bir şey de bir tür harekettir. Öncelikle o, düşünme edimi değil de bir imkân ise, düşünmenin sürekliliğinin onun için zor olması gerekir. Sonra, açıktır ki, en yüce olan, aklın dışında başka bir şey, yani düşüncenin nesnesi olacaktır. Çünkü hem düşünme hem de düşünme fiili, en alt düşünceye sahip olanda da ortaya çıkacaktır. Öyleyse, ondan kaçınılması gerektiğinde, (çünkü bazı şeyleri görmemek görmekten daha iyidir), o zaman en üstün olan, düşünme değil demektir. Öyleyse, [akıl] en üstün olduğu için kendisini düşünür ve o, düşünme üzerine bir düşünmedir.

1074b35-75a5 Ancak görülmektedir ki bilgi, duyum, kanı ve düşünme hep başka bir şeye yöneliktir, kendilerine yönelmeleri ise dolaylı yolladır. Yine düşünme ile düşünülme başka başka şeyler ise, o zaman iyilik bunlardan hangisine aittir? Düşünmenin mahiyeti ile düşünülmenin mahiyeti aynı şey değildir. Kimi durumlarda bilimin bilginin nesnesi olması; akli şeylerin biliminde maddesiz töz ve mahiyet, kuramsal bilimlerde ise kavram ve düşünme gibi. Öyleyse düşünmenin nesnesi akıldan farklı bir şey değildir ve maddesi olmayan her bir şey aynı olur, çünkü düşünme ve düşünülme de aynı şeydir.

المقالة المرسوم عليهما حرفه الالام، ٩

T.51

1074b15-25 وفي العقل تحيرات ما، فإنه يظن أنه من الظاهرات إلهي جدا. وأما على أي حال يكون مثل هذا ففي ذلك عسر ما. فإنه إن كان لا يعقل شيئا فما الشيء الكريم الذي هو له؟ وإنما هو له كالذي للنائم. وإن كان يعقل فله مسود آخر، لأنه ليس جوهره هذا التعقل، بل قوة له. فإذا لا يكون الجوهر الأفضل، لأنه إنما صار له الكرم لأنه يعقل. وأيضا إن كان جوهره عقل أو تعقل فهو إذا فيكون لذاته أو شيء آخر. وإن كان آخر فما هو كان الذي هو هو أبدا ولا آخر؟ وهل له فصل البتة بين العقل الجيد والذي كيفما وقع أو محال أن يتعقل في الغيريات.

1074b25-35 فإنه بين أنه يعقل عقلا إلهيا جدا وكريم جدا؛ ولا يتغير، فإن التغير إلى الذي شر، وما كان مثل هذا فهو حركة ما. وأولا إن لم يكن تعقل بل كان قوة، فواجب أن يكون تتابع التعقل له متعبا. ثم إنه بين أن الكريم جدا سيكون شيئا آخر غير العقل، المعقول. وذلك أنه سيكون التعقل وأن يعقل للذي له اتعقل الأدنى أيضا. فإذا، إذا كان هذا ينبغي أن يهرب منه، فإنه ألا يبصر بعض الأشياء خير من أن يبصر، فليس إذا الأفضل يعقل. فإذا يعقل ذاته إذ كان الأقوى وهو يعقل التعقل.

1074b35-75a5 ولكن يري أبدا أن لآخر العلم والحس والظن والتعقل، فأما لذاته فبالعرض. وأيضا إن كان التعقل والإنعقال آخر وآخر، فلايهما تكون الجودة؟ فإنه ليس أنية التعقل هي هي والأنعقال؛ كما أنه في بعض الأشياء العلم هو الشيء المعلوم، فإن في الأشياء العقلية الجوهر من غير عنصر وإنما هو بالأنية أيضا، وأما في الرائية فالشيء هو الكلمة والتعقل. فإذا ليس المعقول غير العقل فجميع ما ليس له عنصر يكون هو هو، لأن التعقل والإنعقال واحدا أيضا.

1075a5-10 Geriye tek bir güçlük kalıyor: Eğer düşünmenin nesnesi birleşik ise, işte o zaman bütünün parçaları içerisinde değişikliğe uğrar. Yine de maddesi bulunmayan her şey bölünemez. Söz gelimi insan aklı burada belirli bir zamanda en iyi birleşime sahiptir, çünkü bir şeyde üstün olan bütündür ve o, [akıldan] başka bir şeydir. Buna göre düşünme, bütün zaman boyunca, kendisi hakkında düşünmedir.

Lambda Yayını

- Aristoteles, *Tôn Meta ta Füsika*, ed. Immanuelis Bekkeri, *Aristotelis Opera*, tom. 8, Oxonii: E Typographeo Academico, 1837.
- Aristotelis, *Aristotelis Metaphysicorum Libri XIII*, trans. Guillelmi de Moerbeka, *Aristotelis Opera cum Averrois Commentariis*, ed. Marci Antonii Zimarae, Venetiis: Apud Iunctas, 1562.
- Aristotle, *Metaphysica*, trans. W. David Ross, *The Works of Aristotle*, vol. 8, ed. W. David Ross, Oxford: Clarendon Press, 1928.
- Aristotle, *Aristotle's Metaphysics Lambda*, ed. Stefan Alexandru, Leiden & Boston: Brill, 2013.
- Aristotle, *Aristotle's Metaphysics Book Lambda*, ed. Michael Frede & David Charles, Oxford: Oxford University Press, 2000.

1075a5-10 وقد بقي تحير: إن كان المعقول مركباً فإنه إذا يتغير في أجزاء الكل، أو لا يتجزأ كل ما ليس له عنصر؛ مثل العقل الإنساني والذي للمركبة الجودة في هذا على هذا النوع، بل الفاضل في شيء ما هو كل وهو شيء آخر. وعلى هذه الحال، التعقل هو لذاته في جميع الدهر.

- Aristoteles, *Metafizik*, çev. Ahmet Arslan, İstanbul: Sosyal Yayınlar, 1996.
- Aristoteles, *Metafizik*, çev. Y. Gurur Sev, İstanbul: Pinhan Yayınları, 2015.
- Aristoteles, *Lambda: Metafizik Kitap 12*, çev. Kaan H. Ökten & Gurur Sev, İstanbul: Notos Kitap, 2012.
- Aristütâlîs, “Makâletu'l-Lâm min Kitâb Mâ Ba'de't-Tabîa li-Aristütâlîs”, terc. İshâk ibn Huneyn, *Aristû inde'l-Arab: Dirâse ve Nusûs Gayr Menşûra*, ed. Abdurrahmân Bedevî, Kahire: Vekâletu'l-Matbûât, 1978.
- Aristütâlîs, “El-Makâletu'l-Mersûm Aleyhâ Harfu'l-Lâm min Makâlât Mâ Ba'de't-Tabîa”, terc. Ebû Bişr Mattâ ibn Yûnus; İbn Rüşd, *Tefsîr Mâ Ba'de't-Tabîa*, ed. Maurice Bouyges, Beyrut: Dâru'l-Maşrîk, 1986.
- *Ibn Rushd's Metaphysics: A Translation with Introduction of Ibn Rushd's Commentary on Aristotle's Metaphysics, Book Lâma*, trans. Charles Genequand, Leiden: Brill, 1984.